

Forfatter: Andersen, H. C.

Titel: H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Citation: Andersen, H. C.: "H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal", i Andersen, H. C.: *H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal*, C. A. Reitzel, 1990, s. 141. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-hcaeventyr07val-shoot-idm139890597333760/facsimile.pdf> (tilgået 19. april 2024)

Anvendt udgave: H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Aldrig daer den ... paa Jorden] allusion til Brorsons Den yndigste Rose er funden (1732).

Et Billede fra Castelsvolden

Et Billede fra Castelsvolden blev sammen med *Fra et Vindue i Vartou* trykt første gang under titlen *To Billeder fra Kjøbenhavn*, af H.C.Andersen i *Gæa*, æsthetisk Aarbog, udg. af P.L.Møller, 1847, der udkom dec. 1846.

Eventyrets tilblivelse er ukendt, men kimen findes i O.T. i Ottos skildring af, hvad han og Vilhelm ser under deres spadseretur på Kastelsvolden: »Skildvagten ved Fængselsbygningen gaaer saa roligt op og ned; Selen skinner paa hans Bajonet. Hvor det minder mig om et nydeligt Digt af Heine [...] Her er romantisk smukt! til højre den levende Promenade og Udsigten over Sundet, til venstre den øde Plads, hvor de militære Forbrydere blive skudte og tæt derved Fængselet med Bjælkepalissader. Solskinnet kommer neppe ind af disse Vinduer. Dog kan Fangen vist see os, som spadserer paa Volden!» (21). Jvf. også erindringer om Odense Tugthus i MLE I 30.

Udover den inspiration A måske har lået fra Heinrich Heines *Mein Herz, mein Herz ist traurig* i *Buch der Lieder, Die Heimkehr* (1827), som der ovf. hentydes til, kan A have kendt motivet med fangen og den frie fugl fra J.L.Heibergs fabel *Sangfuglene* (1827), hvor svalen vinder en sangkonkurrence, fordi den har sunget ved et fængsel til trøst for fangerne.

228.2 *Castelsvolden*] omkring det københavnske fæstningsanlæg Kastellet eller Citadellet Frederikshavn, anlagt 1658-64 af Frederik III. Netop omkring 1840 blev Kastelsvolden en yndet promenade for københavnere og spadserestier anlagt; undtaget var dog adgangen til Kongens Bastion af hensyn til fangerne i arresthuset bag Kastelskirken. – 8 *det gitterede Hul*] foruden arresthuset, der rummede såvel statsfanger som »slaver«, civile og militære arrestanter, fungerede Kastellet 1817-47 som midlertidigt fængsel efter Tugt-, Rasp- og Forbedringshusets brand på Christianshavn. Hertil indrettedes to krudttårne, dog begge grundmurede og ikke i træ, i Dronningens og Grevens Bastion. Det er disse to fængsler, A hentyder til, idet de kunne ses på spadserestien, sandsynligvis specielt fængslet i Grevens Bastion, hvor der var 5 små vinduesåbninger, der kun lige tillod lyset at slippe ind. En del af »slaverne« var især rigt smedet i lænker og tillige

brændemærkede i panden. Slavestraffen afskaffedes 1.4.1831. – **23** *Jægerne*] 1814-48 var Kastellet hjemsted for Sjællandske og Jyske Jægerkorps, afløst i 1842 af 1. Jægerkorps, der var meget populært under navnet Kastelsjægerne. – **25** *Jægerhornets*] horn brugt af jægerkorpset til signaler og march.

Paa den yderste Dag

Paa den yderste Dag blev trykt første gang i H 1-52, der udkom 5.4.1852.

Hvornår eventyret er skrevet er uvist, men efter at *Der er Forskiel* og *Verdens ærligste Rose* var udkommet i Dansk Folkekalender 1852 i november 1851, skriver A 18.12.1851 til veninden Henriette Wulff: »Jeg har ellers i Manuskript et Par endnu »Den gamle Ligsteen«, »Dommedag« og »Svaneredens« (BHW II 97). »Dommedag« må være *Paa den yderste Dag*, og den ændrede titel hænger måske sammen med eventyrets tematik, idet A ikke tænker på den kristne kollektive dommedag ved verdens ende, men en individuel dommedag i den enkeltes dødsøjeblik.

229.18 *den umaadelige Vef*] sml. det kosmiske perspektiv i Fodreise. »Hvad er vel vort Verdenshav med alle sine Øer, mod Himlens store Ocean med alle sine svømmende Kloder? Ikke engang saameget, som et lille Blækstænk imod hele det sorte Hav« (41). – **24** *den Villie skee med mig*] central nytestamentlig tankegang, jvf. Matthæus 6.10, Lukkas 10.21, 22.42. A vendte gentagne gange tilbage til ideen, se n.t. I 237.40 og II 164.37-38. – **26-28** *han vidste ... han holdt*] sml. Fodreise, angrebet på ortodoksien og selvtilstrækkeligheden hos ræven, der belærer sønnen om at begå sig i verden: »selv den, der mest krybende slaaer Øiet ned og synes den personificerede Beskedenhed, er forfængelig, ja, i det han dadler Andre, bruser Forfængeligheden igjennem hans egne Aarer, og det lille *bashedes* Hjerter siger, »jeg takker dig Gud, at jeg ikke er som andre Mennesker, jeg er dog en ganske anden Karl, er ikke saa uhyre forfængelig som disse« [...] husk paa, at Orthodoxie er det første Skridt til religiøs Overtro og hvor denne slipper ind i en Stad, er en god Grund lagt for Jesuiterne, til atter at indføre Middelalderens Barbarie. – Ja«, vedblev den gamle Ræv i Begeistring, »lyksalig det Land, hvor Orthodoxie frodigt kan udbrede sine Grene og afværge det klare Sol-Lys der aldrig kan være godt, da det faaer Smaakrattet til at løbe os op over Hovedet med deres Tænkefiihed« (33f).

230.10ff. Ligheden mellem dyret og mennesket og det dyriske i